

suo conspectu sui cogitatione constituit. Nun quid ergo alia sua parte: aliam partem suam videt: cum se conspiciat cogitando: sic alijs membris nostris quae sunt oculi: alia membra nostra conspiciuntur quae in nostro potest esse conspectu? Quid dici absurdius vel sentiri potest? Quis igitur auferatur mens nisi a seipsa: et ubi ponitur in conspectu suo nisi ante seipsam? Non ergo ibi erit ubi erat quando in conspectu suo non erat: quia hic posita: inde sublata est. Sed si conspicienda migrabit conspectura ubi manebit? An quasi geminat ut et illic sit et hic: et ubi conspiciere et ubi conspici possit et in se sit conspiciens ante se conspicienda nihil horum nobis dicitur? sicut dicitur: quoniam quoniam isto modo cogitamus non nisi corporum: fictas imagines cogitamus quod mentem non esse paucis certissimum est metibus a quibus potest de hac re veritas consuli. Proinde in de restat ut aliquid pertinet ad eius naturam sit conspectus eius? et in ea quae sit cogitatio non quasi pro loco spaciis: sed incorporea reversione reuertetur. Quod si se cogitat non sit quidem in conspectu suo: nec de illa suus formae obtutus: sed tamen nouerit se tamquam ipsa sit sibi memoria sui. Sicut multarum disciplinarum primum ea quae nouit eius memoria continent: nec est inde aliquid in conspectu mentis: nisi ut cogitat: cetera in arcana quaedam noticia sunt recodita quae memoria nuncupat. In trinitatem sic promedabamus ut illud vni formae cogitantis obtutus in memoria ponerem? Ipsam vero per formationem tanquam imaginem quae inde impletur et illud quod vtriusque coniungitur amore seu voluntate. Mens igitur quae cogitatione se conspiciat intelligit se et recognoscit: gignit ergo intellectum hunc et cognitionem suam. Res quippe incorporea intellecta conspiciuntur et intelligenda cognoscuntur. Recita sane gignit istam noticiam suam mens: quod cogitando intellecta se conspiciat tanquam sibi ante incognita fuerit. Sed ita sibi nota erat: quemadmodum nota sunt res quae memoria continent: etiam si non cogitentur quoniam dicimus hominem nosse litteras: etiam cum de alijs rebus non de litteris cogitat. Haec autem duo gignens et genitum dilectione tertia copulantur: quod nihil est aliud quam voluntas fruendo aliquid appetens vel tenens. In quo etiam illis tribus nominibus insinuanda mens putauimus trinitatem memoria intelligentia voluntate. Sed quoniam mentem spiritus sui meminisse semperque seipsam intelligere et amare: quoniam non spiritus se cogitare discretam ab eis quae non sunt quod ipsa est circa eiusdem libri decimi finem diximus. Querendum est quod nomen ad cogitationem pertineat intellectus noticia vero cuiusque rei quae inest menti etiam quoniam non de ipsa cogitatur: ad solum dicitur memoria pertinere. Si enim haec ita est non habebat haec tria ut et sui me-

minisset et se intelligeret et amaret. Sed meminisset tantum sui et postea cum cogitare se cepit: tunc se intellexit atque dilexit.

Aliud sit aliquid non nosse aliud non inde cogitare. Capitulum VII

Capitulum VII
 Quapropter diligentius illud consideremus exemplum quod adhibuimus: ut consideretur aliud esse rem quam non nosse: aliud non cogitare fierique posse: ut nouerit homo aliquid quod non cogitat quoniam aliunde non inde cogitat. Duarum ergo vel plurium disciplinarum perit quoniam vna cogitat: aliam vero vel alias etiam si non cogitat: nouit tamen. Sed nunquid recte possumus dicere: iste musicus nouit quidem musicam sed nunc eam non intelligit: quia eam non cogitat intelligit autem nunc geometriam: haec enim nunc cogitat absurda est quae tamen apparet ista sententia. Quid etiam illa si dicamus: iste musicus nouit quidem musicam sed nunc eam non amat quoniam eam non cogitat: amat autem geometriam quoniam nunc ipsam cogitat nonne sicut absurda est? Rectissime vero dicimus: iste quem conspiciat de geometria disputantem etiam profectus est musicus. Nam et meminit discipline eius et intelligit eam et diligit: sed quoniam eius nouerit et amet nunc illam non cogitat quoniam geometriam de qua disputat cogitat. Hinc admonemur esse nobis in abdito mentis quarundam rerum quasdam noticias et tunc quodammodo procedere in medium atque in conspectu mentis velut apertius constitui quando cogitantur. Tunc enim seipsa mens et meminisse et intelligere et amare inuenit: et vni si cogitabat quoniam aliud cogitabat. Sed vni diu non cogitauerim? et vni decogitare nisi commoniti non valeamus: id nos nescio quo eodemque modo si potest dici: scire nescimus. Denique recte ab eo quod commemorat ei cui commemorat dicitur. Scis hoc sed scire te nescis. Commemorabo et inuenies te scientem quod te nescire putaueras. Id agunt et littere quae de his rebus conscripte sunt quas reducere ratione veras esse inuenit lector: non quas veras esse credit ei qui scripsit: sicut legitur historia sed quas veras esse etiam ipse inuenit siue apud se: siue in ipsa mentis luce veritate. Qui vero nec admonitus valet ista conuenire: magna cecitate cordis tenebris ignorantie dimersus est altius et mirabilioris diuina ope indiget ut possit ad veram sapientiam peruenire. Propter hoc itaque volui de cogitatione adhibere quaecumque documentum quo possit ostendi quod ex his quae memoria continentur recordatis acie informetur et tale aliquid gignatur ubi homo cogitat quae in illo erat ubi ante cogitationem meminerat: quia sa-

cilius dinoscitur quod tempore accedit: et ubi pariter prolem spacio temporis antecedit. Nam si nos referamus et interiorum mentis memoriam quam sui meminit et interiorum intelligentiam qua se intelligit: et interiorum voluntatem quam se diligit ubi tria simul sunt: et simul semper fuerunt ex quo esse ceperunt: siue cogitarentur: siue non cogitarentur videbitur quidem imago illius trinitatis: et ad solam memoriam pertinere: sed quod ibi verbum esse sine cogitatione non potest. Cogitatio enim omnne quod dicimus etiam illo interiori verbo quod ad nullum gentis pertinet linguam: in tribus potius illis imago ista cognoscitur memoria scilicet intelligentia voluntate. Hanc autem non dico intelligentiam qua intelligimus cogitantes: id est quasi eis reperiuntur que memorie presens fuerat: sed non cogitabantur: cogitatio nostra format et eam voluntatem siue amorem vel dilectionem quam istam plempentem: quod coniungit et quodammodo utriusque compositum est. Hinc factum est ut etiam per exteriora sensibilia quam per oculos carnis videntur: legentium ducere tarditate: id est scilicet libro atque inde cum eis ingrederer ad hominis interioris eam potentiam quam rationem de temporalibus rebus differens illam principaliter dominantem quam pretemplat eternitas: atque id duobus voluminibus egi duodecimo utriusque discernens quorum unum est superius: alter inferius quod superiori esse subditum debet. Tertio decimo autem de munere inferioris quam humanarum rerum scientia salubris continetur: ut in hac temporalis vita id agamus quam consequemur eternam: quanta potuerit ac breuitate differui: quoniam quidem rem tam multiplicem atque copiosam multorum atque magnorum disputationibus multis magnisque celebrata vno strictam volumine inclusi: ostendens etiam in ipsa trinitate sed nondum que dei sit imago dicenda.

De principali mentis in quo intruenda est summe imago trinitatis. Capitulum VIII

Inc vero ad eam iam peruenimus disputationem ubi principale mentis habitum que nouit deum vel potest nosse considerandum suscepimus ut eo reperiamus imaginem dei: quoniam cuius mens humana non sit eius nature cuius est deus: imago tamen nature eius qua natura melior nulla est ibi quarenda: et inuenienda est in nobis quo etiam natura nostra nihil habet melius: sed prius mens in seipsa consideranda est antequam sit princeps dei: et in ea reperienda est imago eius. Diximus enim eam et si amissa dei participatione obsoletam atque deformem: dei tamen imaginem permanere. Non quippe ipse imago eius est: quo eius capax est: eiusque princeps esse potest: quod tam magni boni nisi per se quam imago eius est intelligi non potest. Ecce ergo mens meminit

sui: intelligit se: diligit se: hoc si cernimus: cernimus trinitatem: nondum quidem deum: sed iam imaginem dei. Non foris secus accepit memoria quod teneret nec foris inuenit quod aspiceret intellectus sicut corporis oculus. Nec ista duo velut formam corporis: eam quam inde facta est in acie conuenientis voluntas foris iunxit. Nec imaginem rei quam foris visa est quodammodo raptam et in memoriam recoditam cogitatio cum ad eam conuerteret inuenit: et inde formatus est recordantis obrutus: iungente utriusque tertiam voluntate sicut in eis ostendebamus trinitatibus fieri: que in rebus corporalibus reperiebantur: vel ex corporibus per sensum corporis introitus quodammodo traherentur. De quibus omnibus in libro XI differuimus. Nec sicut fiebat vel apparebat quoniam de illa scientia differabam: iam in hominis interioris operibus constituta que distinguenda fuit a sapientia. Quoniam que sciuntur velut aduenticia sunt in animo: siue cognitione historica illata: ut facta et dicta: que tempore paguntur et transcurrunt: vel in natura rerum suis locis et regionibus constituta sunt siue in ipso homine que non erant oriuntur: aut alijs doctoribus: aut cogitationibus proprijs sicut fides quam plurimum in libro XIII commendauimus: sicut virtutes quibus si vere sunt in hac mortalitate ideo bene viuunt: ut beate in illa que diuinitus permittitur immortalitate viuatur. Nec atque homini habent in tempore ordinem suum: in quo nobis trinitas memorie visionis et amoris facillime apparebat. Nam quedam eorum perueniunt cognitionem discendi. Sunt enim cognoscibilia et antequam cognoscantur sui que cognitionem in discendo signant. Sunt autem vel in locis suis: vel que tempore preterierunt: que quis que preterierunt non ipsa sunt: sed eorum quedam signa preteritorum quibus visis vel auditis cognoscantur fuisse atque transisse. Que signa vel in locis sita sunt sicut monumenta mortuorum: et quecumque scripta vel in litteris fide dignis: sicut est omnis grauis et approbande auctoritatis historia vel in animis eorum qui ea iam nouerunt: eis que prope iam nota et alijs utriusque sunt noscibilia quorum scientiam perueniunt et qui ea nosse illis quibus nota sunt docentibus presertim. Que omnia et que discuntur quando faciunt trinitatem specie sua que noscibilis fuit: etiam antequam noscerentur: eorum ad iuncta cognitionem discendi que tunc esse incipit quoniam discitur ac tertia voluntate que utriusque coniungit. Et cum cognita fuerint alia trinitas dum recoluntur sit iam interiorum in ipso animo ex his imaginibus que cum discerentur sunt impressa in memoria et in formatione cogitationis ad ea per se recordantis aspectu et ex voluntate que tertia duo ista coniungit. Ha vero que oriuntur in animo